

บทที่ ๓

การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยตามหลักพุทธธรรมของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ๑๕ รูป/คน จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) คือ ผู้มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจและมีประสบการณ์ตรงในการดำเนินงานของการจัดการขยะมูลฝอย นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และข้าราชการ ประชาชนในพื้นที่ จัดเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้มีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจและมีประสบการณ์ตรงในการดำเนินงานของการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน ๑๐ คน

กลุ่มที่ ๒ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๑ ท่าน

กลุ่มที่ ๓ ข้าราชการและประชาชนในพื้นที่ จำนวน ๔ คน

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอย และการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง มีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ ปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง พบข้อมูลที่สำคัญ ดังนี้

“เนื่องจากการขยายตัวของความเจริญทางเศรษฐกิจ ร้านค้า ตลาดสด ความนิยมในการใช้ถุงพลาสติกที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้อัตราการขยายตัวของขยะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง”^๑ “ประชาชนยังขาดความรู้และความตระหนักในเรื่องการจัดการกับขยะที่ถูกต้อง”^๒ “ประชาชนยังมีการทิ้งขยะในสถานที่สาธารณะ สถานที่รกร้าง ป่าชุมชน ทำให้เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค สัตว์ที่เป็นพาหะของโรค สัตว์มี

^๑ สัมภาษณ์ นายทรงศรี ชูวัฒนกุล, นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๒ สัมภาษณ์ นายปฐม ดีบน้อย, รองนายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

พิษ ทำลายระบบนิเวศน์ และทำลายภาพลักษณ์ของชุมชน”^๓ “ประชาชนยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการจัดการขยะ”^๔ “ที่ผ่านมามาخذแคลนที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ประชาชนเป็นผู้จัดการกับขยะ โดยการเผาในบริเวณที่ของตนเอง”^๕ “เมื่อเริ่มมีการดำเนินโครงการจัดการขยะอย่างถูกวิธี ได้ประสบกับปัญหาด้านระบบการกำจัดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร คือมีเตาเผาขยะกลางแจ้งเพียงเตาเดียว ซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการในขั้นตอนต่อไปได้”^๖ “การจัดการขยะมูลฝอย ยังพบปัญหาขาดบุคลากรระดับปฏิบัติที่มีความรู้ความชำนาญในการจัดการขยะ”^๗ “ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่จะใช้สนับสนุน เพราะงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้เป็นเพียงงบประมาณในการดำเนินโครงการขนาดเล็กเท่านั้น”^๘ “การจัดการขยะมูลฝอย ยังขาดการบูรณาการกับเทศบาลอื่นๆ ที่ใกล้เคียงในลักษณะจัดเป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม ทั้งนี้ พบว่า ประชาชนในเขตติดต่อกนอกเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างได้นำขยะมาทิ้งในเขตตำบลทุ่งหัวช้าง”^๙ “ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น มีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่น้อย”^{๑๐} “กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการ เช่น ระเบียบให้ท้องถิ่นลงทุนในการจัดการขยะเอง”^{๑๑} “ประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความเข้าใจ และยังไม่มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะมูลฝอย ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบควรดำเนินการอบรมให้ความรู้กับประชาชนได้เข้าใจถึงผลกระทบของขยะที่จะส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อสภาพแวดล้อม”^{๑๒}

^๓ สัมภาษณ์ นายอภิชัย ใจสุขะ, ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งหัวช้าง ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๔ สัมภาษณ์ นายบุญส่ง สุจริต, เสมียนตราอำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๕ สัมภาษณ์ นางจินตนา ศุภกา, ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์ ว่าที่ร.ต.ชัยยุทธ คุณาพรสุจริต, ปลัดเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์ นางสาวสุนทรี ศรีชัย, ประชาชนอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๘ สัมภาษณ์ นายมนัส ภายมา, สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน เขต ๑, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๙ สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ ธนพัฒโกศล, กำนันตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายยวน เสาร์เทพ, รองนายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายบุญยก วงศ์ษา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๘ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูวิโรจน์รัตนสาร, เจ้าอาวาสวัดทุ่งหัวช้าง ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอบัวชุม จังหวัดลำพูน, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

“ประชาชนยังใช้วิธีการกำจัดขยะแบบเดิม คือ การเผา”^{๑๓} “ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะจากการจัดประชุมเรื่องการจัดการ ขยะมูลฝอย จะมีประชาชนเข้าร่วมประชุมน้อย”^{๑๔} “ทำให้โครงการที่เริ่มดำเนินการคัดแยกขยะ มีผู้เข้าร่วมโครงการประมาณร้อยละ ๒๘ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ใน ๔ หมู่บ้าน”^{๑๕}

สรุปว่า การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง พบปัญหาเกี่ยวกับอัตราการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย ประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอย ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการจัดการขยะ ในส่วนของเทศบาลพบว่ายังขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการจัดการขยะ ยังไม่มีระบบการบริหารจัดการขยะที่ดี รวมถึงยังขาดสถานที่ในการกำจัดขยะ

๓.๒ การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง

๓.๒.๑ การจัดกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

การรณรงค์อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนเรื่องการจัดการขยะอย่างถูกวิธีเป็นแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนทิศทางการจัดการขยะของคนในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ถูกวิธี เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง จึงได้จัดทำโครงการ การจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ในการจัดการกับขยะที่ถูกวิธี มีส่วนร่วมในการจัดการขยะ สร้างความตระหนักต่อปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดจิตสำนึกที่ดีในการรักษาความสะอาด และส่งเสริมให้เกิดบุคคลตัวอย่างที่ดีกับชุมชน

โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ

- ๑) เพื่อให้ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างถูกวิธี
- ๒) เพื่อให้ครัวเรือนที่ร่วมโครงการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างถูกวิธีและเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน
- ๓) เพื่อสร้างความตระหนักให้ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการและสมาชิกได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายดี พันกันทะ, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๖ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายจรูญ มะโนแก้ว, ผู้ทรงคุณวุฒิ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๖ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางละไม จุมปู, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๘ มกราคม ๒๕๕๙.

กำหนดเป้าหมาย คลอบคลุม ๔ หมู่บ้าน รวมสมาชิก ๑๗๐ ครั้วเรือน มีระยะเวลาดำเนินงาน ช่วง มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘ - มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

กำหนดสถานที่ดำเนินงานคือ พื้นที่ดำเนินงานในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างทั้งหมด จำนวน ๔ หมู่บ้าน

โดยดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ คือ ประชุมอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

กิจกรรมที่ ๒ คือ การศึกษาดูงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน

การดำเนินโครงการในครั้งนี้ เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จด้านปริมาณ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายคือ ครั้วเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ จากที่กำหนดไว้ และตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ คือ กลุ่มครั้วเรือนที่เข้าร่วมโครงการต้องได้รับความรู้ในการจัดการขยะอย่างถูกวิธี ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ และมีจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

โครงการดังกล่าวนี้ จะมีการประเมินผลโครงการ ด้วยวิธีการ คือ

- ๑) ประเมินผลความรู้ ก่อน – หลัง การจัดการอบรมโดยการตอบคำถาม
- ๒) ประเมินผลทางพฤติกรรมโดยการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมจากกิจกรรมและความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมขณะอบรม
- ๓) ประเมินผลด้านการนำไปใช้โดยการสังเกตการคัดแยกขยะของครั้วเรือนจากการจัดเก็บขยะของเทศบาล

และกำหนดผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ

- ๑) ครั้วเรือนในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างมีความรู้ในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างถูกวิธี
- ๒) ครั้วเรือนในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนอย่างถูกวิธีและเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน
- ๓) ครั้วเรือนในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างมีความตระหนักและเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน^{๑๖}

สรุปว่า การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง ได้เริ่มดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยโครงการ **การจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง** ซึ่งเป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชน มีความรู้ในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนอย่าง

^{๑๖} แผนพัฒนาเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างสามปี ๒๕๕๗-๒๕๕๙, (ลำพูน : สำนักงานเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน), ๒๕๕๗.

ถูกวิธี มีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนอย่างถูกวิธี เป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน และมีความตระหนักและเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

๓.๒.๒ การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง

๑) ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์โครงการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง

หลังจากได้รับอนุมัติโครงการ การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ได้ดำเนินการต่างๆ ตามขั้นตอน ดังนี้

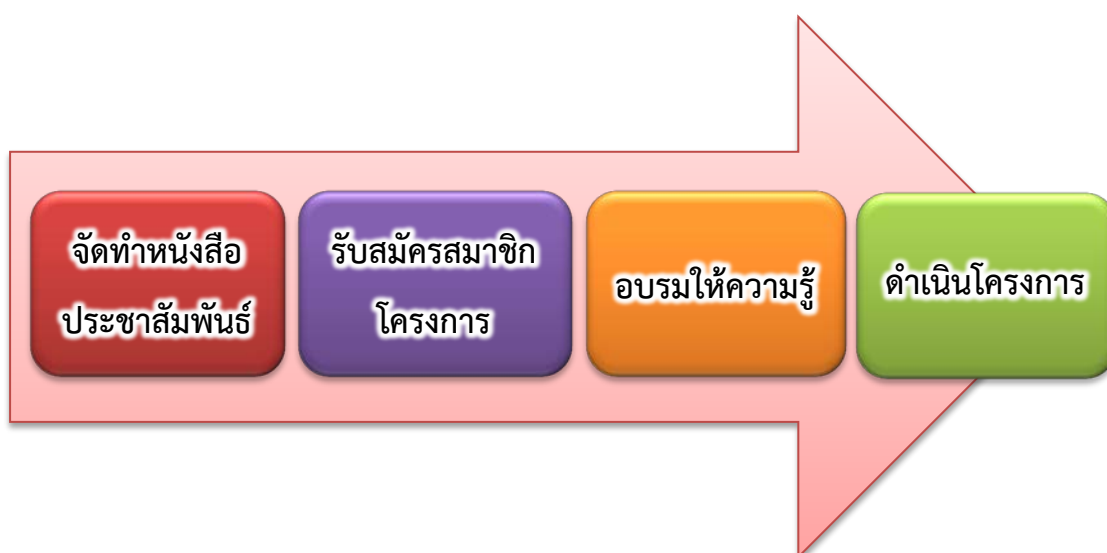
๑.๑) จัดทำหนังสือประชาสัมพันธ์ถึงสมาชิกโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างถูกวิธี

๑.๒) รับสมัครสมาชิกโครงการจัดการขยะในชุมชน

๑.๓) ชี้แจงรายละเอียดโครงการ อบรมให้ความรู้และแจ้งตารางการจัดเก็บขยะของรถเก็บขยะเทศบาลให้กับผู้เข้าร่วมโครงการรับทราบ

๑.๔) หลังจากการดำเนินโครงการ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดเก็บขยะเป็นระยะเวลาเฉลี่ย เดือนละ ๒ ครั้ง

จากขั้นตอนการประชาสัมพันธ์สามารถสร้างเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๓.๑ ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์โครงการ

รายละเอียดข้อมูลที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย และวิธีการจัดการขยะที่ถูกสุขลักษณะและถูกวิธี ประกอบด้วย

องค์ประกอบสำคัญในการจัดการขยะ

การประชาสัมพันธ์เป็นการให้ความรู้เบื้องต้นแก่ประชาชน โดยพูดถึง องค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ในการจัดการขยะ ดังนี้

๑.๑) การกำจัดขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด เป็นการจัดการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดตั้งแต่รูปแบบของการทิ้งขยะมูลฝอย การเลือกประเภทและขนาดของภาชนะที่ใช้รองรับขยะมูลฝอย

๑.๒) การเก็บรวบรวมขยะ เป็นการรวบรวมขยะมูลฝอย จากภาชนะที่รองรับให้รถเก็บขนขยะมูลฝอย

๑.๓) การขนถ่ายขยะมูลฝอย ในบางกรณีที่สถานีกำจัดหรือโรงงานแปรรูปขยะมูลฝอยอยู่ไกลการที่รถบรรทุกขนถ่ายขยะมูลฝอย ไปยังสถานที่กำจัดหรือโรงแปรรูปโดยตรงจะเสียค่าใช้จ่ายสูง การขนถ่ายจากรถบรรทุกขนาดเล็ก หลายๆ คัน ไปรวมกับรถบรรทุกขนาดใหญ่ ก่อนจะนำไปยังสถานที่กำจัด หรือโรงงานแปรรูปจะทำให้เสียค่าใช้จ่ายต่ำ

๑.๔) การแปรสภาพขยะมูลฝอย ขยะที่เก็บขนได้อาจจะนำมาแปรสภาพจะเหลือสิ่งตกค้างที่จะต้องนำไปกำจัดขั้นสุดท้าย ซึ่งจะใช้วิธีการฝังกลบ นอกจากนั้น ขยะมูลฝอยที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรสภาพที่จะถูกนำมาฝังกลบเช่นเดียวกัน แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร ด้วยแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจรโดยเน้นรูปแบบของการวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คือการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่างๆ ให้น้อยที่สุด แต่สามารถนำขยะมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (Reuse & Recycle) รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมัก หรือพลังงาน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวได้ดังนี้ คือ

(๑) การลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย ภาครัฐให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน ได้แก่

(๑.๑) ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์ การใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาทำความสะอาด และถ่านไฟฉายชนิดชาร์ตใหม่ เป็นต้น

(๑.๒) เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีหีบห่อบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนาน และตัวสินค้าไม่เป็นมลพิษ

(๑.๓) ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหารและถุงพลาสติก

(๒) จัดระบบการรีไซเคิล ระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ ได้แก่

(๒.๑) จัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล รมรณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระดาษ พลาสติก และโลหะ นำไปใช้ซ้ำหรือนำไปขาย/รีไซเคิล ขยะเศษอาหารนำมาหมักทำปุ๋ยในรูปปุ๋ยน้ำ หรือปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในชุมชน วิธีการรณรงค์ อาจทำได้โดยการจัดการภาชนะ (ถุง/ถัง) แยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน

(๒.๒) จัดระบบบริการเก็บ ซึ่งทำได้ ๔ วิธี ดังนี้ (๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง โดยการจัดเก็บ แบ่งเวลาการเก็บ เช่น หากแยกเป็น ๔ ถุง ขยะย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิล และขยะทั่วไป ให้เก็บขยะย่อยสลายและขยะทั่วไปทุกวัน ส่วนขยะรีไซเคิลและขยะอันตราย อาจเก็บสัปดาห์ละครั้งหรือตามความเหมาะสม (๒) จัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่า ให้ช่วยเก็บขยะรีไซเคิลในรูปแบบของการรับซื้อ โดยการแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บและกำหนดเวลาให้เหมาะสม (๓) ประสานงานกับร้านค้าที่รับซื้อของเก่า ที่มีอยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงในการรับซื้อ ขยะรีไซเคิล และ(๔) จัดระบบตามแหล่งกำเนิดขยะขนาดใหญ่ เช่น ตลาด โรงเรียน สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

(๒.๓) การขนส่ง มีวิธีการขนส่งตามระยะทาง ดังนี้ (๑) ระยะทางไม่ไกล ให้รถขนส่งขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัดโดยตรง (๒) ระยะทางไกล หากมีปริมาณขยะมูลฝอยมาก อาจจะต้องสร้างสถานีขนถ่ายเพื่อถ่ายเทจากรถเก็บขยะมูลฝอยลงสู่รถบรรทุกขนาดใหญ่ (๓) ระบบกำจัดเนื่องจากขยะมูลฝอยใช้ประโยชน์ใหม่ได้ จึงควรจัดการเพื่อกำจัดทำลายให้น้อยที่สุด

ทั้งนี้ หากพบปัญหาการขาดแคลนพื้นที่ในการกำจัดขยะ ควรเลือกระบบกำจัดแบบผสมผสาน ด้วยการพิจารณาปรับปรุงพื้นที่กำจัดมูลฝอยที่มีอยู่เดิม และพัฒนาให้เป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๑) การคัดแยก เก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย ในการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร จำเป็นต้องจัดให้มีระบบการคัดแยกขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ ตามแต่ลักษณะองค์ประกอบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่แหล่งกำเนิด โดยการจัดวางภาชนะให้เหมาะสม ตลอดจนวางระบบการเก็บขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับระบบการคัดแยกขยะมูลฝอย พร้อมทั้งพิจารณาควรจำเป็นของสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยและระบบขนส่งขยะมูลฝอยไปกำจัดต่อไป

๑.๒) ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย เพื่อให้การจัดเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และลดการปนเปื้อนของขยะมูลฝอยที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่จะต้องมีการตั้งจุดรวบรวมขยะมูลฝอย (Station) และให้มีการแบ่งแยกประเภทของถังรองรับขยะมูลฝอยตามสีต่างๆ โดยมีถังบรรจุภายในถังเพื่อสะดวกและไม่ตกหล่น นอกจากนี้ ยังมีถุงพลาสติก

สำหรับรองรับขยะมูลฝอยในแต่ละถัง โดยมัดปากถุงสีเดียวกับถังที่รองรับขยะมูลฝอยตามประเภท ดังกล่าวข้างต้น ในกรณีที่สถานที่ที่มีพื้นที่จำกัดในการจัดวางภาชนะรองรับขยะมูลฝอย และมีจำนวนคนที่ค่อนข้างมากในบริเวณพื้นที่นั้น เช่น ศูนย์ประชุมสนามบิน ควรมีถังที่สามารถรองรับขยะมูลฝอยได้ทั้ง ๔ ประเภทในถังเดียวกัน โดยแบ่งพื้นที่ของถังขยะมูลฝอยออกเป็น ๔ ช่อง และตัวถังรองรับขยะมูลฝอยทำด้วยสแตนเลส มีฝาปิดแยกเป็น ๔ สี ในแต่ละช่องตามประเภทของขยะมูลฝอยที่รองรับ ดังนี้

ผ้าสีเขียว รองรับขยะมูลฝอย ที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว

ผ้าสีเหลือง รองรับขยะมูลฝอยที่สามารถนำไปรีไซเคิล หรือขายได้

ผ้าสีแดง รองรับขยะมูลฝอยที่มีอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม

ผ้าสีฟ้า รองรับขยะมูลฝอย ที่ย่อยสลายไม่ได้ ไม่เป็นพิษและไม่คุ้มค่าการรีไซเคิลและมีสัญลักษณ์ข้างถัง

แผนภาพที่ ๓.๒ ประเภทของถังขยะรองรับขยะมูลฝอย

เกณฑ์มาตรฐานภาชนะรองรับขยะมูลฝอย มีเกณฑ์มาตรฐาน ๕ ประการ คือ

- ๑.๑) ควรมีสัดส่วนของถังขยะมูลฝอยจากพลาสติกที่ใช้แล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ โดยน้ำหนัก
- ๑.๒) ไม่มีส่วนประกอบสารพิษ (toxic substances) หากจำเป็นควรใช้สารเติมแต่งในปริมาณที่น้อยและไม่อยู่ในเกณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค
- ๑.๓) มีความทนทาน แข็งแรงตามมาตรฐานสากล

๑.๔) มีขนาดพอเหมาะ มีความจุเพียงพอต่อปริมาณขยะมูลฝอย สะดวกต่อการถ่ายเทขยะมูลฝอยและการทำความสะอาด

๑.๕) สามารถป้องกันสัตว์ เช่น แมลงวัน หนู แมว สุนัข และสัตว์อื่นๆ มิให้สัมผัสหรือคุ้ยขยะมูลฝอยได้

จตุรบรรณขยะมูลฝอยขนาดย่อมเพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมและประหยัด จึงต้องมีการจัดตั้งจตุรบรรณขยะมูลฝอยขึ้น โดยจตุรบรรณขยะมูลฝอยจะกำหนดไว้ตามสถานที่ต่างๆ ได้แก่ หมู่บ้าน โรงอาหาร โรงภาพยนตร์ โดยมีภาชนะรองรับตั้งไว้เป็นจุดๆ เช่น หมู่บ้าน จัดสรรกำหนดให้จตุรบรรณ ๑ จุด ต่อจำนวนครัวเรือน ๕๐-๘๐ หลังคาเรือน จุดแรกจะตั้งที่ปากประตูทางเข้าหมู่บ้าน สำหรับอาคารพาณิชย์

จะตั้งที่ลานจอดรถ บ้านที่อยู่ในซอยจุดแรกจะตั้งหน้าปากซอย แต่ละครัวเรือนจะรวบรวมขยะมูลฝอยที่คัดแยกได้ โดยถุงพลาสติกตามประเภทของสีต่างๆ มาทิ้งที่จตุรบรรณขยะมูลฝอยการแปรสภาพขยะมูลฝอย

ในการจัดการขยะมูลฝอย อาจจัดให้เป็นระบบที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพด้วยการแปรสภาพด้วยการแปรสภาพขยะมูลฝอย คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะทางกายภาพ เพื่อลดปริมาณเปลี่ยนรูปร่างโดยวิธีการคัดแยกเอาวัสดุที่สามารถหมุนเวียนใช้ประโยชน์ได้ออกมาวิธีการบดให้มีขนาดเล็กลง และวิธีอัดเป็นก้อนเพื่อลดปริมาตรของขยะมูลฝอยได้ร้อยละ ๒๐-๗๕ ของปริมาตรเดิม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของเครื่องมือและลักษณะของขยะมูลฝอย ตลอดจนใช้วิธีการห่อหุ้มหรือการผูกมัดก้อนขยะมูลฝอยให้เป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น ผลที่ได้รับจากการแปรสภาพมูลฝอยนี้จะช่วยในการเก็บรวบรวม ขนถ่าย และการขนส่งได้สะดวกขึ้น สามารถลดจำนวนเที่ยวของการขนส่ง ช่วยให้ไม่เปลือง หล่นจากรถบรรทุก และช่วยรีดเอาน้ำออกจากขยะมูลฝอย ทำให้ไม่มีน้ำขยะมูลฝอยรั่วไหลในขณะขนส่ง ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีการฝังกลบ โดยสามารถจัดวางซ้อนได้อย่างเป็นระเบียบจึงทำให้ประหยัดเวลา และค่าวัสดุในการกลบทับ และช่วยยืดอายุการใช้งานของบ่อฝังกลบได้อีกทางหนึ่งด้วย

๒) ขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง

ขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอย ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ว่า ไม่เก็บขยะเปียกประเภทเศษอาหาร พืชผัก ซึ่งหลังจากรถเก็บขยะเทศบาลจัดเก็บแล้ว มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

- ๒.๑) ขนขยะไปยังสถานที่จัดเก็บขยะของเทศบาล
- ๒.๒) ทำการคัดแยกขยะแต่ละประเภท
- ๒.๓) ขยะเช่นเศษไม้ เศษพลาสติกจะนำไปเผาทำลาย
- ๒.๔) ขยะประเภทโลหะ แยกประเภทที่สามารถนำไปจำหน่าย
- ๒.๕) ประเภทกระดาษ และขวดพลาสติก นำไปจำหน่าย

๒.๖) ประเภทขวดสารเคมีทำการฝังกลบ
จากขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอยสามารถสร้างเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๓.๓ ขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอย

๓) ขั้นตอนการประเมิน

๓.๑) ประเมินผลความรู้ ก่อน – หลัง การจัดการอบรมโดยใช้แบบทดสอบ

๓.๒) ประเมินผลทางพฤติกรรมโดยการสังเกตการณ์มีส่วนร่วมจากกิจกรรมและความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมขณะอบรม

๓.๓) ประเมินผลด้านการนำไปใช้โดยสังเกตจากการเก็บถุงขยะในเขตเทศบาลครั้งต่อไป

การดำเนินงานในโครงการ การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้างนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า

“ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ การจัดการขยะ เพราะมีความต้องการในการรักษา สภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่ เจริญหู เจริญตา และปลอดภัยจากเชื้อโรคต่างๆ ที่เกิดจากขยะ”^{๑๗}

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายทรงศรี ชูวัฒนกุล, นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

“ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ มีการจัดอบรมความรู้ด้านการแยกขยะในเบื้องต้น จึงสามารถจัดการแยกขยะได้ถูกต้อง ส่วนประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการยังมีการจัดการขยะด้วยวิธีผิดด้วยตนเอง”^{๑๘} “การจัดการขยะของประชาชน สามารถช่วยลดจำนวนปริมาณของขยะลงได้”^{๑๙} “ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะได้รับความรู้จากการอบรม”^{๒๐} “การรณรงค์ให้ลดการใช้โฟม หรือถุงพลาสติก สามารถช่วยลดปริมาณขยะในเทศบาลได้”^{๒๑} “การแจกถุงดำเพื่อใส่เศษใบไม้ กับขยะพลาสติก และการแจกถุงแดงเพื่อใส่ขยะอันตรายนั้น จัดว่าเป็นโครงการที่ดี ที่สามารถนำขยะบางส่วนไปใช้ประโยชน์ต่อได้”^{๒๒} “ในชุมชน ยังพบปัญหาการชุกซ่อนขยะไว้ในจตุรกร้าง หรือที่สาธารณะต่างๆ อยู่”^{๒๓} “การคัดแยกขยะของประชาชน พบว่า ยังมีการคัดแยกขยะได้ไม่ถูกต้อง ยังพบการปะปนของเศษอาหารเหลือทิ้งอยู่”^{๒๔} “ประชาชนในชุมชนควรมีจิตสำนึกรักต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน”^{๒๕} “การรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ได้ดั่งนั้น ควรปลูกจิตสำนึกด้านการจัดการขยะให้กับประชาชนเสียก่อน เมื่อประชาชนมีจิตสำนึก รักชุมชน ก็จะมีคามมุ่งมั่นต่อการจัดการขยะ ลดการใช้ขยะ และไม่ทิ้งขยะเรี่ยราด”^{๒๖} “การจัดการขยะ ประชาชนต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อขยะของตนเอง เป็นเบื้องต้นก่อน”^{๒๗} “เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง จัดว่าเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมโดยตรง ดังนั้น ควรเป็นผู้ที่ติดตามผลการดำเนินการ การจัดการขยะมูลฝอย เป็นผู้ทบทวนว่าสิ่งที่

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางละไม จุมปู, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๘ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายทรงศรี ชูวัฒนกุล, นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายปฐม ตี๋หน่อ, รองนายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายอภิชัย ใจสุยะ, ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งหัวช้าง ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายบุญส่ง สุจริต, เสมียนตราอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นางจินตนา ศุภกา, ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ว่าที่ร.ต.ชัยยุทธ คุณาพรสุจริต, ปลัดเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางสุนทรี ศรีชัย, ประชาชนอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายมนัส กายาเมา, สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เขต ๑, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ ธนพัฒนโกศล, กำนันตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘.

กำหนดให้ประชาชนปฏิบัตินั้น เป็นแนวทางที่ดีแล้วหรือยัง และควรปรับปรุง แก้ไขปัญหาใดที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการขยะ”^{๒๘} “ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณแก่ท้องถิ่นเพื่อให้มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ตั้งแต่การเก็บ การคัดแยก การขนส่ง การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล”^{๒๙} “ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอยโดยมุ่งเน้นรูปแบบศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนรวม”^{๓๐} “ควรสนับสนุนให้มีกฎระเบียบ และเกณฑ์การจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติได้”^{๓๑}

สรุปว่า การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง มีการดำเนินการตามโครงการที่เทศบาลจัดตั้งขึ้นเท่านั้น ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ สามารถจัดการขยะได้ในเบื้องต้น ส่วนประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ยังไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ วิธีการลดปริมาณของขยะ และยังมีจิตสำนึกรักต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ในส่วนของภาครัฐ ยังขาดงบประมาณสำหรับการใช้ในการจัดการขยะอย่างครบวงจร และยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิดได้

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายชวน เสาร์เทพ, รองนายกเทศมนตรีตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูวิโรจน์รัตนสาร, เจ้าอาวาสวัดทุ่งหัวช้าง ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายบุญยก วงศ์ษา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๘ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายดี พันกันทะ, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลทุ่งหัวช้าง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน, ๖ มกราคม ๒๕๕๙.